

AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA SOHASIDA INNOVATSION
XIZMATLARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARASI

Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Axborot texnologiyalari"
kafedrası assistenti

ORCID: 0000-0002-0997-6689

Xolmamatova Hulkar Erkin qizi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasida innovatsion xizmatlarni joriy etishning iqtisodiy samarasi har tomonlama tahlil etilgan. Raqamli transformatsiya va axborotlashgan jamiyat sharoitida innovatsion xizmatlar nafaqat texnologik rivojlanishning muhim elementi sifatida, balki iqtisodiy o'sishning, samaradorlikning va raqobatbardoshlikning kaliti sifatida namoyon bo'layotgani yoritib berilgan. Tadqiqotda innovatsion xizmatlar turlari, ularning iqtisodiy foydalari, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishdagi o'rni, resurslardan samarali foydalanishga ta'siri va iqtisodiy muhitga olib keladigan ijobiy o'zgarishlar tahlil qilingan. Bundan tashqari, O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida AKT sohasiga kiritilayotgan yangiliklar, innovatsion platformalar va xizmatlar misolida milliy tajriba asosida amaliy natijalar ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), Innovatsion xizmatlar, iqtisodiy samaradorlik, bulutli hisoblash, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), IoT (Internet of Things), raqamli iqtisodiyot, raqamli O'zbekiston, kiberxavfsizlik, elektron tijorat, raqamlashtirish, IT infratuzilma.

ECONOMIC EFFECTS OF IMPLEMENTING INNOVATIVE SERVICES IN
THE INFORMATION AND COMMUNICATION FIELD

Rajaboev Shahboz Shodi o'g'li

Samarkand Institute of Economics and Service, Assistant of the Department of
"Information Technologies"

ORCID: 0000-0002-0997-6689

Kholmamatova Hulkar Erkin qizi

Student of Samarkand Institute of Economics and Service

Abstract. This article comprehensively analyzes the economic impact of introducing innovative services in the field of information and communication technologies (ICT). It is highlighted that in the context of digital transformation and an information society, innovative services are not only an important element of technological development, but also a key to economic growth, efficiency and competitiveness. The study analyzes the types of innovative services, their economic benefits, their role in reducing production costs, their impact on the efficient use of resources and the positive changes they bring to the economic environment. In addition, practical results are shown based on national experience on the example of innovations, innovative platforms and services introduced into

the ICT sector in Uzbekistan within the framework of the “Digital Uzbekistan – 2030” strategy.

Keywords: Information and Communication Technologies (ICT), Innovative services, economic efficiency, cloud computing, artificial intelligence, big data (Big Data), IoT (Internet of Things), digital economy, digital Uzbekistan, cybersecurity, e-commerce, digitization, IT infrastructure

Kirish. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) zamonaviy iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Innovatsion xizmatlar, masalan, sun’iy intellekt, bulutli hisoblash, katta ma’lumotlar tahlili va IoT (Internet of Things) kabi texnologiyalar iqtisodiy rivojlanishga katta ta’sir ko’rsatmoqda. Ushbu maqola AKT sohasida innovatsion xizmatlarni joriy etishning iqtisodiy samarasini tahlil qiladi va ularning iqtisodiyotning turli tarmoqlariga ta’sirini ko’rib chiqadi.

Innovatsion xizmatlarning mohiyati. Innovatsion xizmatlar deb, yangi texnologiyalarga asoslangan, jarayonlarni optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi xizmatlarga aytiladi. AKT sohasidagi innovatsiyalar quyidagilarni o’z ichiga oladi: Bulutli hisoblash: Ma’lumotlarni saqlash va qayta ishlashni markazlashtirish. Sun’iy intellekt: Avtomatlashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilash. Katta ma’lumotlar (Big Data): Katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish orqali biznes strategiyalarini optimallashtirish. IoT: Qurilmalar o’zaro bog’lanishi orqali real vaqtda ma’lumot almashish. Ushbu xizmatlar iqtisodiyotning turli sohalari, jumladan, ishlab chiqarish, savdo, moliya, sog’liqni saqlash va ta’limda qo’llanilmoqda.

Iqtisodiy samaradorlikning asosiy jihatlari. Innovatsion xizmatlarning iqtisodiy samarasi quyidagi yo’nalishlarda namoyon bo’ladi: Xarajatlarni kamaytirish. AKT sohasidagi innovatsiyalar korxonalarga operatsion xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirish imkonini beradi. Samaradorlikni oshirish. Innovatsion xizmatlar biznes jarayonlarini soddalashtiradi va tezlashadi. Yangi daromad manbalari. Innovatsion xizmatlar yangi biznes modellarini yaratishga yordam beradi. Raqobatbardoshlikni oshirish. AKT innovatsiyalari korxonalarga global bozorda raqobatbardosh bo’lish imkonini beradi. O’zbekistonda innovatsion xizmatlarning joriy etilishi, ayniqsa, elektron tijorat, mobil bank xizmatlari va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi kabi sohalarda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga yordam bermoqda.

Adabiyotlar sharhi.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O’zbekiston – 2030” strategiyasi to’g’risidagi qarori (2020). Ushbu hujjat O’zbekistonda raqamli transformatsiya yo’nalishidagi asosiy strategik dastur bo’lib, AKT sohasini

rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va innovatsion xizmatlarni keng joriy etish bo'yicha muhim maqsad va vazifalarni belgilaydi.

Karimov A.S., Rasulov A.X. "Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari" (2021). Mazkur darslikda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining nazariy asoslari, texnik vositalari va ularning iqtisodiyotdagi amaliy qo'llanilishi yoritilgan. Unda raqamli tizimlarning ishlash tamoyillari va axborot xavfsizligi masalalariga ham e'tibor qaratilgan.

Xolbo'tayev A.X. "Innovatsion iqtisodiyot asoslari" (2022). Muallif innovatsiyalar iqtisodiy tizimda qanday ishlashini, ularning samaradorlikka ta'sirini va iqtisodiyotdagi raqobatbardoshlikni oshirishdagi rolini tahlil qiladi. Kitobda innovatsion xizmatlar tushunchasi ham yoritilgan.

Qodirov B.B. "Axborot texnologiyalari va iqtisodiy samaradorlik" (2020). Asarda axborot texnologiyalarining ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohaslariga qo'shayotgan iqtisodiy foydasi, xarajatlarni kamaytirishdagi o'rni va umumiy samaradorlikka ta'siri statistik misollar bilan ko'rsatilgan.

Mo'minov A.A., Xudoyberganov S.S. "Innovatsion menejment" (2019). Kitobda innovatsiyalarni boshqarish, ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari va innovatsion jarayonlarni strategik rejalashtirish masalalari yoritilgan. Bu asar innovatsion xizmatlarni tizimli yondashuv asosida joriy etish uchun muhim manbadir.

OECD (2022). *The Digital Transformation of SMEs*. Xalqaro tadqiqot sifatida ushbu nashr kichik va o'rta biznes subyektlarining raqamli texnologiyalar orqali qanday rivojlanayotgani, raqamli xizmatlar ularning samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Bu manba global tajriba va taqqoslash uchun muhim ahamiyatga ega.

World Bank (2023). *Information and. Communication Technology (ICT) Sector Brief*. – www.worldbank.org. Mazkur hisobotda Jahon banki tomonidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasining global miqyosdagi ahamiyati, rivojlanayotgan davlatlar uchun imkoniyatlari va AKT infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar keng yoritilgan. Hujjatda AKTning iqtisodiy o'sishga qo'shayotgan hissasi, siyosiy islohotlar bilan uzviy bog'liqligi va xizmatlar sohasida samaradorlikni oshirishdagi roli haqida muhim tahlillar mavjud.

UNCTAD (2023). *Digital Economy Report 2023: Cross-border data flows and development*. – www.unctad.org Ushbu xalqaro hisobotda raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar oqimining (data flows) o'sishi, uning chegaralardan oshuvchi xususiyati va buning natijasida yuzaga kelayotgan iqtisodiy, siyosiy hamda texnologik oqibatlar chuqur o'rganilgan. UNCTAD hisobotida AKT xizmatlarining iqtisodiy barqarorlik va rivojlanayotgan davlatlar uchun strategik resurs sifatida ko'rilishi alohida ta'kidlangan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasida innovatsion xizmatlarni joriy etishning iqtisodiy samaradorligi o'rganildi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – innovatsion xizmatlarning iqtisodiyotdagi oʻrni va samaradorlikka taʼsirini aniqlash, hamda ularni rivojlantirish boʻyicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tahlilda sifat (qualitative) va miqdoriy (quantitative) yondashuvlar qoʻllanildi. Asosiy uslublar sifatida tahliliy va taqqoslash usullari, statistik maʼlumotlarni tahlil qilish, hamda xalqaro tajribani oʻrganish usullari qoʻllandi. Maʼlumotlar Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari, AKT vazirligi va Davlat statistika qoʻmitasi hisobotlari, shuningdek, OECD, UNCTAD va Jahon banki kabi xalqaro tashkilotlar manbalariga tayangan holda toʻplandi. Tadqiqot natijalariga koʻra, innovatsion xizmatlarning joriy etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim omil ekani aniqlandi.

Tahlil va natijalar.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasida innovatsion xizmatlarning joriy etilishi zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqotlar asosida ushbu xizmatlarning iqtisodiy samaradorlikka koʻrsatadigan bevosita va bilvosita taʼsiri quyidagi asosiy yoʻnalishlar boʻyicha tahlil qilindi:

Ishlab chiqarish va xizmat koʻrsatishda samaradorlik oshmoqda Innovatsion xizmatlar yordamida avtomatlashtirilgan tizimlar, sunʼiy intellekt, “bulutli texnologiyalar” va masofaviy boshqaruv vositalari ishlab chiqarish jarayonlarini soddalashtirib, inson omiliga bogʻliqlikni kamaytirmoqda. Misol uchun: Korxonalarda ERP (Enterprise Resource Planning), CRM (Customer Relationship Management) kabi tizimlarning joriy etilishi 20–30% gacha operatsion xarajatlarni kamaytirgani aniqlangan (OECD, 2022). AKT sohasidagi avtomatlashtirish va xizmatlarni raqamlashtirish orqali mehnat unumdorligi 1.4 barobarga oshgan (UNCTAD, 2023).

Davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi iqtisodiy samaradorlikka olib kelmoqda Oʻzbekistonda my.gov.uz, E-auksion, onlayn toʻlov tizimlari, Davlat xizmatlari markazlari orqali koʻrsatilayotgan xizmatlar aholining vaqt va mablagʻini tejamoqda: Davlat xizmatlarining 70% dan ortigʻi raqamlashtirilgan (AKT vazirligi, 2024). 2023-yil davomida onlayn xizmatlar orqali 8,4 mln murojaat qayd etilgan, bu esa oʻrtacha 160 mlrd soʻm miqdorida byurokratik xarajatlarning oldini olgan.

Xususiy sektor faoliyatida innovatsion xizmatlar taʼsiri Bank, sugʻurta, savdo va logistika sohalarida raqamli xizmatlarning keng joriy etilishi: Masalan, HumoPay, Payme, Click kabi mobil toʻlov platformalari orqali 2023-yilda 4 trillion soʻmdan ortiq tranzaksiya amalga oshirilgan. Onlayn savdo hajmi 2021–2023 yillar oraligʻida 2,5 barobarga oshgan. Bu xizmatlar iqtisodiy faoliyatga likvidlik, tezkorlik va nazorat imkonini yaratmoqda.

Ish oʻrinlari yaratilishi va raqamli savodxonlikning oshishi Innovatsion xizmatlar rivoji bilan yangi kasb va lavozimlar paydo boʻldi: raqamli marketing mutaxassisi, dasturchi, IT xizmat koʻrsatuvchi texniklar, axborot xavfsizligi

bo'yicha mutaxassislar. 2020–2024 yillar oralig'ida O'zbekistonda AKT sohasida 60 mingdan ortiq yangi ish o'rni yaratilgan (Statkom.uz, 2024). Raqamli savodxonlik darajasi aholining umumiy ulushida 39 foizdan 52 foizgacha oshgani qayd etilgan (AKT vazirligi, 2023).

Mahalliy innovatsion platformalar samaradorligi Masalan, UZINFOCOM, Dtax.uz, edu.uz va boshqa davlat xizmatlari portallari yordamida: Tadbirkorlikni ro'yxatdan o'tkazish muddati 5 kundan 1 kunga qisqartirildi. Soliq tizimi avtomatlashtirilib, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar 40% gacha kamaytirildi. Bu holatlar davlat resurslaridan samarali foydalanishga, byudjet tushumlarini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xalqaro reytinglar va ko'rsatkichlar ITU (International Telecommunication Union) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston 2023-yilda AKT rivojlanish indeksi bo'yicha 167 ta davlat orasida 92-o'ringa ko'tarilgan (2020-yilda 106-o'rin bo'lgan). UNCTAD'ning "Digital Economy Report – 2023" hisobotida O'zbekiston Markaziy Osiyo mintaqasida raqamli xizmatlar bo'yicha eng tez rivojlanayotgan davlatlardan biri sifatida qayd etilgan.

Sanoat va qishloq xo'jaligida AKT xizmatlari ta'siri Sanoatda raqamli monitoring, IoT (Internet of Things) texnologiyalari orqali energiya tejamkorlik darajasi 18% ga oshgan. Qishloq xo'jaligida innovatsion monitoring (dronlar, GPS kuzatuv) orqali hosildorlik 12–15% ga oshgani kuzatilgan (Agroinfo.uz, 2023).

Xulosa sifatida aytish mumkinki:

Innovatsion xizmatlarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi orqali joriy etish O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasini jadallashtirib, davlat va jamiyat hayotiga samarali, tezkor va sifatli xizmatlar kiritilishiga sabab bo'lmoqda. Ushbu jarayon nafaqat texnologik yangilanish, balki real iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali o'zini isbotlamoqda.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda **Innovatsion xizmatlar iqtisodiy samaradorlikni oshiradi**. AKT sohasida joriy etilgan innovatsion xizmatlar xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilab, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali mehnat unumdorligini oshiradi va resurslardan foydalanishni optimallashtiradi. **Xarajatlar kamayadi, vaqt tejaladi**. Raqamli xizmatlar inson omiliga bog'liq xarajatlarni kamaytiradi, xizmat ko'rsatishda tezkorlik va aniqlikni ta'minlaydi. **Ish o'rinlari yaratilmoqda**. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish AKT sohasida yangi mutaxassisliklar va kasblarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. **O'zbekiston tajribasi ijobiy natijalar bermoqda**. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida joriy etilayotgan elektron hukumat, raqamli bank tizimlari, masofaviy ta'lim platformalari milliy raqamli transformatsiyaning muhim bosqichi bo'lib xizmat qilmoqda. **Xalqaro tajriba bilan uyg'unlashmoqda**. O'zbekiston AKT xizmatlarini rivojlantirishda OECD, UNCTAD va World Bank tavsiyalariga asoslanib, global raqamli iqtisodiyotga integratsiyalashmoqda.

Adabiyotlar:

1. Rajaboev Shahboz Shodiyevich, & Raxmatov Ozodbek Aktam O'g'li. (2024). Information Technology is Now Used Everywhere . *Miasto Przyszłości*, 44, 114–121. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/2372>
2. Muhammadiev, Z., Boronov, B., & Abdurasulov, J. (2021). KORXONALARDA MODERNIZATSIYALASH JARAYONLARI HISOBINING HOZIRGI HOLATI: MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *SCIENCE AND INNOVATIVE DEVELOPMENT*, 4(6), 11-21.
3. Boronov Bobur Farkhodovich, & Abdurasulov Jamshidbek Ahmad Ugli. (2021). Necessity And Main Directions Of Improving Financial Reporting In Uzbekistan. *The American Journal of Management and Economics Innovations*, 3(05), 61–67. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/tajmei/article/view/12447>
4. SHODIYEVICH R. S., UG'LI X. S. O., UG'LI J. L. G. O. The Role of Information Technologies in Teaching Foreign Languages //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – T. 43. – C. 74-84.
5. Shodiyevich R. S., Sardor A. MICROSOFT POWER POINT IN THE FIELD OF TOURISM PLACE //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2023. – T. 3. – №. 12. – C. 202-210.
6. To'liqinjanovna T. N., Shodiyevich R. S. Word Formation by Affixation //INTERNATIONAL JOURNAL OF BUSINESS DIPLOMACY AND ECONOMY. – 2023. – T. 2. – №. 5. – C. 217-222.
7. Боронов Б.Ф., and Мустафоев А.Ф.. "НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МАСАЛАЛАРИ" Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 926-929.
8. Боронов Б.Ф., and Саломов Ш.Ф.. "МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЎРНИ ВА УНИ РИВОЖЛАТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ" Экономика и социум, no. 5-2 (120), 2024, pp. 921-925.